

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

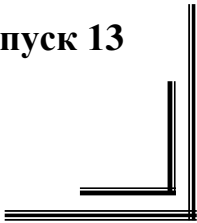

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 13

Рівне - 2019

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 13. – Рівне: РДГУ, 2019. – 169 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 30 травня 2019 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

УДК 159.922.8:316.61

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ
СОРОМ'ЯЗЛИВОСТІ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ****Шевчук Оксана, здобувач ОС «бакалавр», РДГУ***Керівник: Сторож О.В., кандидат психологічних наук, доцент*

Сором'язливість накладає відбиток на різні аспекти життя людини. При цьому розвиток особистості в юнацькому віці припускає розширення кола спілкування, світогляду, а поведінка сором'язливого юнака позбавляє його соціального і міжособистісного спілкування. Це може призводити до замкнутості і самотності, що в свою чергу підвищує рівень тривожності і призводить до розвитку невротичних розладів.

Юнацький вік етап формування самосвідомості і власного світогляду, етап прийняття відповідальних рішень.

На даному віковому етапі юнаку важливо набути досвіду прийняття самостійних рішень, наполегливості в їх реалізації, відповідальності за наслідки власних дій, визначення життєвих планів, висування цілей і способів їх досягнення, адекватних його здібностям, можливостям, соціальним умовам. У цей час юнаки і дівчата включені в широкую мережу соціальної і міжособистісної взаємодії. Сором'язливість як особистісна риса несе безліч труднощів у їх здійсненні, заважає людині відчувати себе повноцінною особистістю, перериває контакти, провокує розвиток комплексу хронічних переживань (дратівливості, туги, провини, самотності, страху, тривоги, сорому та ін.). У зв'язку із цим важливим аспектом представленої наукової проблематики є контекст, що дозволяє акцентувати увагу на особливості проектування життєвих перспектив сором'язливою людиною в юності.

У вітчизняній та зарубіжній літературі сором'язливість була предметом досліджень таких вчених: О.М. Бойцова, Л.М. Галігузова, А.Б. Добрович, Ф. Зімбардо, Р. Кеттелла, І.С. Кона, В.М. Куніцина, К. К. Платонова та ін [1-6]. Значну цінність у дослідженні юнацького віку відіграли праці видатних вчених: Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, В. В. Давидов, Т. В. Драгунова, Д. Б. Ельконін, І. С. Кон, Ю.І. Кулагіна, Н. С. Лейтес, В.С. Мухіна, В.Р. Павелків, Ж. Піаже, Я. О. Пономарьов, О. В. Скрипченко, Л. В. Сохань та ін [3].

На думку багатьох психологів і педагогів 80-90х років сором'язливість є однією з найбільш поширених і складних проблем міжособистісних відносин.

Відомо, що труднощі при знайомстві з людьми, що виникають негативні емоційні стани в ході спілкування, труднощі у вираженні своєї думки, зайва стриманість, невдале пред'явлення себе, надмірна зосередженість на собі, призводить до втрати віри у свої сили, в можливість чогось досягти. Втрачається довіра до інших людей. Це призводить до того, що людина стає неактивним будівельником життя, а пасивним учасником подій [2].

Психоаналітики вважають, що сором'язливість виникає через внутрішніх конфліктів, а соціологи кажуть, що норми і установки суспільства роблять людей соромливими [2].

Поняття «сором'язливий» часто вживається в повсякденному житті як вираз, який розкриває особистісні властивості людини. Але на даний час не існує однієї дефініції поняття «сором'язливість». За визначенням К.К. Платонова сором'язливість розглядається як емоційний стан, який визначається наявністю вираженого психологічного бар'єра, заважає спілкуванню і супроводжується думками про свою неповноцінність та ілюзією негативного відношення об'єктів спілкування. Під впливом сором'язливості відбувається зниження комунікативних здібностей, виникають труднощі і звуження сфери спілкування [5]. В. М. Куніцина визначає сором'язливість як властивість особистості, яка виникає в людини, котра при певних обставинах міжособистісного неформального спілкування постійно відчуває труднощі. Це проявляється у нервово-психічній напрузі і розрізняється низкою специфічних змін самосвідомості та різноманітними порушеннями в мовній діяльності, психомоториці, емоційних, вольових, мисленевих процесах [2; 3; 6].

Як процес сором'язливість проявляється по-різному в залежності від професій, віку і має певну інтенсивність та часові характеристики. Сором'язливість можна представити у вигляді площини, з одного боку якої знаходяться не сором'язливі люди, які надзвичайно рідко відчувають напругу в ситуації публічного виступу, чи при знайомстві, а з іншого – сором'язливі люди, які страждають від того, що не можуть бути розкутими в спілкуванні [1].

Як справедливо зазначає Ф. Зімбардо (1991), сором'язливість – поняття дуже розпливчате: чим пильніше ми в нього вдивляємося, тим більше видів сором'язливості виявляємо. По Ф. Зімбардо, сором'язливість – це риса людини, пов'язана з прагненням уникати спілкування чи ухилятися від соціальних контактів. Таке визначення не точно відображує суть даної риси [4]. У Оксфордському словнику сором'язливість окреслює стан сорому у присутності інших людей. На думку У. Джонса і Б. Карпентера сором'язливі люди описують себе, немов незграбних, бояться лихих язиків, які не вміють наполягати своєму і кажуть, що приречені на самотність [1].

Причинами виникнення сором'язливості загалом і особливо у юнацькому віці, на думку сучасних зарубіжних психологів можуть бути [6]:

а) детермінізм навколишнього середовища, який пояснює відсутність у особистості комунікативної компетентності впливом навколишнього середовища на сором'язливу людину (А. Адлер.);

б) біологічний детермінізм, який пояснює вплив сором'язливості на емоційно-вольову регуляцію особистості (Дж. Роттер, Е. Торндайк, Д. Уотсон);

в) вроджений детермінізм, який пояснює феномен сором'язливості з позиції реактивності та механістичності чи активності і творчості (З. Фрейд, Д. Зіглер та ін.);

г) фізіологічний детермінізм, який пояснює вплив фізіологічних факторів на психологічну і соціальну сором'язливість (Г. Айзенк, А. Деніелс, К. Ізард, Р. Кеттелл та ін.).

Отже, сором'язливість являє собою складний феномен, який має емоційно-когнітивне походження і супроводжується думками про власну неповноцінність та уявне негативне відношення інших об'єктів спілкування. Поєднання певних соціально-психологічних та генетичних умов, існування психологічної напруги під час міжособистісного спілкування і є передумовою формування особистісної сором'язливості.

Список використаних джерел

1. Великий психолого-педагогічний словник. – Ростов- на- Дону/ «Фенікс», 1999. – 576 с.
2. Галигузова Л. Н. Психологічний аналіз феномена сором'язливості // Питання психології / Л. Н. Галигузова. – М., 2000. – №5.
3. Кулагина І.Ю. Вікова психологія (Розвиток дитини від народження до 17 років): Навчальний посібник / І. Ю. Кулагина. - М.: Вид-во РОУ, 1996. – 180 с.
4. Зимбардо Ф. Сором'язливість (що це таке вже й як із нею справлятися) / Ф. Зимбардо. – СПб: Пітер Пресс, 1996. – 256 с.
5. Платонов К. К. О застенчивости / К. К. Платонов // Популярная психология: Хрестоматия: Учеб. пособие для студентов пединститутов / [Сост.: В. В. Мироненко]. - М.: Просвещение, 1990. -399 с.
6. Хорвиц Л. М. Прототип одинокой личности // Лабиринты одиночества / Хорвиц Л. М., Френч Р. де С, Андерсон К. А.; пер. с англ. / [Сост., общ. ред. и предисл. Н. Е. Покровского]. - М.: Прогресс, 1989. - 243- 274 с.

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Структурний аналіз кар'єрного самовизначення особистості майбутнього психолога	4
Артемова О. Динаміка ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів у процесі професійного навчання.....	6
Базилюк О. Творчий потенціал особистості як передумова її професійної самореалізації	8
Бігун Л. Психологічні особливості формування лідерських якостей у майбутніх психологів	11
Блищик Ю. Психологічні особливості адаптації до шкільного навчання людей з обмеженими можливостями	12
Болюх Т. Формування професійної ідентичності в студентському віці	15
Валага О. Формування Я-образу крізь призму професійної спрямованості у старшокласників	17
Воронко В. Дослідження і корекція перфекціонізму серед студентства	19
Гесаль О. Самоповага як чинник академічної успішності старшокласника	22
Главінська Е.С. Малюноква терапія як ефективний метод подолання агресивності молодших школярів	24
Гойко Я. Переживання як критерій об'єктивації емоційної сфери особистості	25
Головенко А. Психологічна готовність молоді до шлюбу	27
Голубчикова М. Психологічні аспекти сексуальності сучасної молоді	29
Гордійчук К. Експериментальне дослідження психологічних особливостей особистісно-професійного становлення старшокласників	31
Джеджера О. Індивідуальні особливості емоційного переживання студентами екзаменаційного стресу	33
Дідус Т. Феномен смисложиттєвих орієнтацій особистості	35
Євтушок Б. Використання казкотерапії у психологічній допомозі дітям, які переживають горе	38
Забегаліна Д. Основні психологічні детермінанти й чинники виникнення та розвитку тривожності і страху у підлітковому віці	40
Загуляєва В. Особливості міжособистісних взаємин з ровесниками у підлітковому віці	43
Зайцева О. Відмінності у структурі мотивації вибору професії мешканців міст і сіл	44
Зайченко І. Роль комунікативних здібностей у процесі формування особистості старшокласників	47
Зелена І. Соціальна адаптація військовослужбовців та їх сімей	49

Каламбет А. Інклюзивна свідомість людей в сучасному суспільстві	52
Капуцьян Я. Комунікативний вплив ЗМІ як чинник зміни особистісних настановлень	54
Кобзар З. Фактори розвитку агресивності у студентів	56
Ковальчук М. Психологічні особливості самооцінки у студентів	58
Комарніцька О. Психологічні особливості відповідальності у юнацькому віці	56
Корчак А. Психологічні особливості психосоматичних проявів особистості в умовах емоційної напруги	62
Крук С. Психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці	65
Кужель Н. Корекція аутичного поведінкового спектру проявів методами арт-терапії у дітей з особливими потребами	67
Лавренчук К. Самооцінка як психологічний феномен	69
Максимчук І. Особливості каузальної атрибуції в ситуації міжособистісного конфлікту (на матеріалі дослідження старшокласників)	71
Мартинюк А. Діагностика емоційного стану старшокласників перед ЗНО	73
Мартинюк Т. Дослідження і корекція фрустраційних станів у студентів	75
Мельник А. Індивідуально-стильові чинники переваг у застосуванні способів психологічного захисту	78
Мельник І. Вплив емоційних станів страху на особистість студентів	81
Миколайчук Ю. Основні аспекти вивчення емпатії у психологічній науці	84
Миркун Н. Вікові особливості точності та адекватності міжособистісного сприймання	86
Мислінчук Ю. Психоаналіз чинників формування низької самооцінки у юнацькому віці	89
Михайлова І. Дослідження психологічних особливостей динаміки впливу самосвідомості на ставлення особистості до себе та соціуму	91
Михайлова Т. Індивідуально-психологічні чинники агресивності молодших школярів	94
Новорок А. Психологічні особливості дослідження емоційно-вольових якостей молодшого школяра	96
Остапчук К. Психологічні особливості самооцінки у підлітків	98
Остігова А. Вікові особливості змісту стереотипів соціального сприймання	101
Павлусь В. Психологічні особливості ціннісно-мотиваційної сфери в юнацькому віці	103
Петренко А. Дослідження і корекція конфліктної поведінки серед студентів	105

Петрова-Ніколайчук О. Особливості прийняття рішень старшокласниками в ситуаціях морального вибору	108
Покотило Б. Психологічний супровід інклюзивних дітей	110
Пошковська А. Психологічні особливості креативного мислення молодших школярів	112
Романюк О. Розвиток емпатії практичних психологів в процесі професійного становлення	114
Савуляк В. Групове фокусоване інтерв'ю у контексті практичної підготовки майбутніх психологів	118
Савуляк В. Копінг-стратегії студентської молоді: особливості, шляхи корекції	119
Семенюк О. Психологічні особливості формування мотиваційного компонента моделі підготовки юнаків до трудової діяльності	121
Синчук Т. Психологічні чинники соціально-психологічної адаптації студентів-психологів	122
Сімчук А. Подолання невпевненості в стресових ситуаціях	124
Скалка І. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери сучасних підлітків	126
Слабецька Д. Психологічні чинники конфліктів у студентській академічній групі	128
Сочинська Р. Психологічний зміст та структура творчого потенціалу особистості	130
Сукнацька А. Психологічні детермінанти подолання почуття самотності в юнацькому віці	133
Сульжук Т. Захисні механізми психіки у підлітків з девіантною поведінкою	135
Тарадайник Д. Дослідження і розвиток рефлексії у юнацькому віці	138
Хомич В. Фактори формування соціально-психологічного клімату в студентській групі	141
Хомік Т. Теоретичні аспекти проблеми формування стресостійкості юнаків	142
Хрипонюк І. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	144
Чалайдюк К. Готовність майбутніх психологів до професійної діяльності: теоретичний аналіз проблеми	146
Чмуневич Н. Особливості розуміння феномену свободи в підлітковому та юнацькому віці	148
Шатковська О. Вплив гендерних стереотипів на особливості спілкування сучасної молоді	151

Шахрайчук І. Феномен поняття «ціннісні орієнтації» у психологічній науці	152
Шевлюк В. Психологічні особливості переживання почуття самотності у юнацькому віці	154
Шевчук О. Психологічні особливості прояву сором'язливості у юнацькому віці	157
Шоха Т. Особливості розвитку мотиваційної сфери молодших школярів	160
Шумак Ю. Особливості міжособистісної взаємодії в групах дітей з особливими потребами	162
Якимчук М. Психологічні аспекти прийняття рішень при виборі майбутньої професії студентів-психологів	163

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 13

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 2.06.2019 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 9,7. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету